

Nr 78.

Av herr **Hallendorff**, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag
i statsverkspropositionen om upprättande av en pro-
fessur i statistik vid Lunds universitet.

I statsverkspropositionen till innevarande riksdag har Kungl. Maj:t under 8:de huvudtiteln punkt 81 återupptagit äskandet vid januari-riksdagen om en professur i statistik vid Lunds universitet. Hittills har vid detta universitet funnits en professur i statskunskap och statistik. Behovet av, att ämnet statskunskap blir företrätt av en särskild professur, är ögonskenligt, och likaledes behöves ingen motivering utöver den i den tidigare statsverkspropositionen lämnade för önskvärdheten av den statistiska undervisningens bättre tillgodoseende. Då emellertid åtskilliga betänkligheter offentligen framkommit emot förslaget i dess ursprungliga form, och då dessa syntes värda beaktande, får jag härmed motivera min uppfattning, att professurens läroområde bör bliva något annorlunda än det av Kungl. Maj:t föreslagna.

Fristående professurer i enbart statistik är något, som ytterst sällan förekommer i utlandet. Tyskland, med sitt tjugotal universitet, synes icke vara i besittning av en enda sådan professur, utan där äro de statsvetenskapliga ämnenä sammanförda i en enda lärostol, och det visar sig därvid, att deras innehavare med fördel kunnat förena de statsvetenskapliga studierna till ett helt. Även i flertalet andra länder, däribland våra grannländer Danmark, Norge och Finland, råder samma förhållande, och då i något land särskilda professurer i statistik förekomma, stå de rent enstaka, förlagda till ett enda av landets universitet, såsom t. ex. Paris eller London. Fristående professurer i statistik såsom ingående i ett universitets vanliga utrustning är något, som ytterst få länder kunna uppvisa.

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 4 saml. 31 häft. (Nr 78—80).

Detta nära nog allmänt gällande förhållande har även goda skäl för sig. Statistiken har att ställa till det praktiska livets liksom till andra vetenskapers förfogande ett väl insamlat, sovrat och sammanställt siffermaterial, men har icke någon fristående uppgift i avseende på att själv draga slutsatser ur detta material. Statistiken såsom en självständig vetenskap blir därför en matematisk disciplin, behandlande lagarna för sammanställningen av siffermaterialet, såsom också erfarenheten nästan undantagslöst visar i avseende på de länder, där fristående statistikprofessorer finnas. Härom är intet ont att säga, men det måste betonas och har också uttryckligen framhållits av svenska matematiker, att dessa forskningar icke ägt någon större betydelse för det mesta av det statistiska arbetet. Så säger prof. Charlier i ett till statsverkspropositionen fogat yttrande: »De räkneföreskrifter, som på grundval av den allmänna teorien utbildats för en dylik bearbetning, äro i själva verket i de vanligast förekommande fallen så enkla, att vem som helst med vanlig elementarskolebildning med lätthet kan lära sig deras tillämpning på statistiska problem». Därav följer alltså, att det praktiska statistiska arbetet sannolikt har jämförelsevis ringa gagn att vänta av professorer i matematisk statistik, d. v. s. av professorer, där statistiken ingår såsom en självständig vetenskap.

Det förslag, som nu föreligger angående statistikprofessur i Lund, anger icke med full tydlighet, huruledes ämnet statistik uppfattas, och de uttalanden av akademiska lärare, som fogats till förslaget, företräda i detta hänseende skilda ståndpunkter. Några av dem torde dock böra anses obetingat avvisa upprättandet av en professur i matematisk statistik och åsyfta en samhällsvetenskaplig lärostol, d. v. s. en lärostol, som omfattar utforskandet av *samhällsföreteelserna* med hjälp av siffermaterial. Om detta är meningen, må det emellertid sägas, att professuren icke bör upprättas i enbart statistik. En sådan professur kommer nämligen att på ett aldeles godtyckligt sätt särskilja sådana samhällsstudier, som arbeta med siffror, från sådana som icke göra det, ehuru ett tillfredsställande resultat aldrig kan uppnås, utan att man begagnar sig av *allt* material, som står att få för en viss frågas belysande. En professur i statistik, som ville undersöka utvecklingen av vår utrikeshandel, måste då avstå från att studera de olika ländernas tullpolitik, emedan den ej tillhör statistiken. Han kunde lika litet undersöka vår ekonomiska historia eller samhällshistoria allsidigt, ty han finge hålla sig till de delar därav, som framträda i siffror, samt vore alltså avskuren från studier av den roll, ekonomiska och sociala idéer, organisation, politik o. s. v. spela i det ekonomiska livet och samhällsut-

vecklingen. Detta kan tydligen icke vara ägnat att leda till gagnrika resultat.

Förhållandet torde också vara, att det för ett fruktbringande statistiskt arbete även inom ämbetsverken är nödvändigt, att tjänstemännen sitta inne med mera än den formella färdighet, som ett rent statistiskt studium medför. På samma sätt, som man av våra arkivtjänstemän utöver och kanske rent av framom kunskap i arkivlära begär studier i historia och statskunskap, så måste man också av en statistisk tjänsteman i första rummet fordra kunskaper i samhällsvetenskap, närmast nationalekonomi, och statskunskap.

Såvitt jag kan finna, skulle därför så väl det vetenskapliga arbetet som även förvaltningsarbetet bliva mindre lämpligt tillgodosedda, om man i allmänhet inrättade fristående professorer i statistik. Att så hos oss skett en gång, nämligen vid Upsala universitet, kan utan tvivel försvaras lika väl som motsvarande enstaka professorer i Paris eller London men utgör intet skäl att låta denna sakernas ordning bliva en normal företeelse.

Det ämne, med hvilket statistiken naturligast och enligt all utländsk erfarenhet lättast förenas, är den mest utvecklade av samhällsvetenskaperna eller *nationalekonomien*. Förhållandena medföra dessutom, att en sådan kombination i nu föreliggande fall skulle ställa sig särskilt fördelaktig. Vid våra statsuniversitet ingår nämligen nationalekonomien tillsammans med det juridiska ämnet finansrätt i en professor i juridiska fakulteten, medan filosofiska fakulteten saknar lärostol och därmed egen examinator i nationalekonomi, trots ämnets betydelse i de filosofiska examina, och trots att de flesta nationalekonomerna i vårt land liksom annorstädes icke från början äro jurister och därför mindre intressera sig för juridiken. Av detta skäl har även Upsala universitet redan en gång begärt en professor i nationalekonomi inom filosofiska fakulteten, och då statsutskottet vid ett föregående tillfälle uttalat sig ganska välvilligt om ett sådant yrkande, torde den tid ej vara avlägsen då en dylik professor kommer till stånd i Upsala. Om nu en professor i nationalekonomi och statistik upprättas i Lund, blir även det sydsvenska universitetets behov väl tillgodosett, medan en professor i enbart statistik nu sannolikt kommer att ytterligare göra en särskild professor i nationalekonomi i Lund ganska snart nödvändig. Gagnet av en sådan anordning skulle säkerligen icke motsvara den därmed förenade ökningen i kostnad.

På grund av hvad jag nu anført, får jag hemställa,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag om upprättande av en professur i statistik vid Lunds universitet med den ändring, att professurens läroombåde bestämmes att utgöra nationalekonomi och statistik.

Stockholm den 29 Maj 1914.

Carl Hallendorff.
